אגרות הראי"ה - כרך ד' - אגרת ארמח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' אלול תרפ"ד - ניו יורק
נמען: המשורר ר' י"ח לעוויט

הערות על הצעותיו: אין להגיה 'תעלתנו' במקום 'תהלתנו' בברכת רפאנו, כי מקורה בירמיה יז יד. 'רוב ממזירין פקחין' - אולי 'קפחין', כלשון 'מקופחין והולכין'. בברכת 'בצלם דמות תבניתו' אין צורך לתקן; לפי הרמ"ק 'תבניתי' נעלה מצלם ודמות. וביאור דברי הר"ן בשבועת שומרים.

עיקרי הדברים

- 'תהלתנו'.
- 'ממזירין פקחין'.
- 'תבניתו'.
- דברי הר"ן.

נוסח האגרת עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

ב"ה[1]. ה' אלול פ"ד פר-רכב"י[2] נוי יורק [ברכבת, ניו יורק; בזמן מסע הרבנים לאמריקה (תרפ"ד)]

ידידי היקר הרה"ח[3] הסופר והמשורר הנשגב מוהרי"ח[4] לעוויט שליט"א[5]. שלו'[6] וברכת השנים באה"ר[7]. אחדשה"ט[8]

יסלח נא על איחור תשובתי על מכתבו היקר, מפני טרדותי וחולשות הבריאות שעכבה אותי עד כה, והנה נשלח אלינו איזה חוברות ממה שנמצא עמנו פה ונקבלם ברצון ומאד אשמח על אשר אמצא בכת"ר[9], חבר ומודע להגיוני לבבי ושאיפתי, לתחיית עם ד' על אדמת קדשו בכל הדרת תפארתנו מאז. וע"ד[10] הערותיו, א. הגהתו בלשון ברכת רפואה, [ברכת "רפאנו" בתפילת שמונה עשרה: "כי תהלתנו אתה"] תעלתינו במקום תהלתינו רחוקה בעיני, כי הלא היא לקוחה מלשון הפסוק ירמי' י"ז י"ד, ["רפאני ה' וארפא... כי תהלתי אתה"] שכתובה כולה בלשון יחיד שהפכוהו חז"ל[11] בתפילה בלשון רבים. בטח לבי שאין כבודו רוצה לעסוק בהגהת המקרא

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 רכב"י - פאר-רוקאוויי (Far Rockaway, ניו יורק)
3 הרה"ח - הרב החסיד
4 מוהרי"ח - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, ח (למשל: יעקב + חיים) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
5 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6 שלו' - שלום
7 באה"ר - באהבה רבה
8 אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9 בכת"ר - בכבוד תורתו
10 וע"ד - ועל דבר
11 חז"ל - חכמינו זכרונם לברכה

כדרכי המחדשים חדושי רוח, ובפרט שראיה מן חתימה איננה בהכתוב. ב. הגהתו ע"ד[12] הירושלמי שלהי קדושין "רוב ממזירין פקחין", [ירושלמי קידושין ד, יא] שצ"ל[13] "קפחין", הנה הגיה כן בהגהות לירושלמי דפוס קראטשון, [דפוס קרוטושין של התלמוד הירושלמי] אלא שפי' בעלי חימה. ואם נסכים להגהה זו י"ל[14] שהם מתקפחים מן העולם, כלשון המשנה שם וקפחתי את פרנסתי, [קידושין פב] וכ"ה ביומא פ"ג ע"ב[15] איזה פעמים. וכדאמרי' התם ובספ"ג[16] ובבלי יבמות ע"ח, דממזר שאינו מפורסם לא חיי [יבמות עח: ממזר שאינו ידוע אינו חי] והן מקופחין והולכין, וקרוב לכל זה הוא לשון המשנה לקפח את בני, דרבי טרפון אהלות פט"ז[17] מ"א, הובאה שבת י"ז ע"א[18] וב"מ[19] פ"ה ע"א, שהי'[20] מקפח את בניו.

ועצם הענין א"צ[21] להגהה עפ"ד[22] חז"ל סנהדרין פ"ה ס"פ[23] בן סו"מ[24] משחרב ביהמ"ק[25] נטלה טעם וכו'[26] ונתנה לעוברי עבירה, וידוע שכח החיים בהתגברם, גם לכוחות הרוחניים ממנו תוצאות, ואל"ה[27] בזה. ג. להגיה בהברכה "תבונתו" [בברכת הנישואין: "אשר יצר את האדם בצלמו, בצלם דמות תבניתו"] קשה שאינו מתאים לצלם דמות, ונראה שהמסדרים מפרשים צלם שבכתוב הצלם החביב שבראו בו בריה חשובה, וא"כ[28] אין כאן כלל כינוי כלפי מעלה. ועפ"ז[29] אפשר לומר ג"כ[30] תבניתו, ואם נבוא להגיה כדי להתאים לדברי הר"מ[31] במו"נ[32] פ"ד מראשון [הרמב"ם, מורה נבוכים חלק א פרק ג] אולי יש להבין תמונתו, שהוא מקושר יותר אל צלם דמות, והפועל הזה מיוחס כלפי מעלה כמבואר בדברי הר"ם[33] שם, ומקרא מפורש ותמונת ד' יביט. [במדבר יב, ח] ושיטת הרמ"ק[34] ז"ל[35] בפרדס רמונים, [רבי משה קורדובירו בספרו "פרדס רימונים"]

---

12 ע"ד - על דבר
13 שצ"ל - שצריך לומר
14 י"ל - יש לומר
15 ע"ב - עמוד ב
16 ובספ"ג - ובסוף פרק ג
17 פט"ז - פרק ט"ז
18 ע"א - עמוד א
19 וב"מ - ובבא מציעא
20 שהי' - שהיה
21 א"צ - אין צריך
22 עפ"ד - על פי דברי
23 ס"פ - סוף פרק
24 סו"מ - סורר ומורה
25 ביהמ"ק - בית המקדש
26 וכו' - וכולי (וכן הלאה)
27 ואל"ה - ואי לאו הכי
28 וא"כ - ואם כן
29 ועפ"ז - ועל פי זה
30 ג"כ - גם כן
31 הר"מ - הרב רבי שם שמתחיל באות מ (כגון משה / מאיר / מרדכי / מנחם / מיכל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
32 במו"נ - במורה נבוכים
33 הר"ם - הרב רבי שם שמתחיל באות ם (כגון ם) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
34 הרמ"ק - רבי משה קורדובירו
35 ז"ל - זכרונו לברכה

שתבנית היא מושג רוחני עוד יותר מצלם ודמות, ומביא ראי'[36] באמת מנוסח ברכה זו. של בצלם ודמות תבניתו דמשמע שהתבנית הוא יותר נעלה מצלם ודמות עד שהצלם ודמות נערך לו בתור דוגמא. ד. כונת דברי הר"ן[37] [רבנו ניסים] שעיקר שבועה נאמר בשומר חנם, [שמות כב, ו-יב: שומר חינם, שומר שכר] שהוא פרשה ראשונה, כתיב רק שבועת ד', ותשלומין כתיבא רק בטוען טענת גנב, דהוא כגנב כדאי' בב"ק[38] פ' מרובה, ונפיק מכלל שו"ח[39] שהרי ישלם שנים כתיב, ובשו"ש[40] שהיא פרשה שני' כתיב תשלומין בגופו בתור שומר שכר.

אפריון אמטי [אני נותן שבח (ארמית)] לכבודו על התעניינתו בשאיפותי ודי יצליחהו בכל דרכיו ויתברך בכט"ס[41] כנה"י[42] ונפש ידידו מוקירו באה"ר

הק' אברהם יצחק ה"ק

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

36 ראי' - ראיה
37 הר"ן - רבנו נסים
38 בב"ק - בבבא קמא
39 שו"ח - שומר חנם
40 ובשו"ש - ובשומר שכר
41 בכט"ס - בכל טוב סלה
42 כנה"י - כנפשו היקרה